

INHOUD

Namens het bestuur	2
Registratie bijenvolken	4
Groenraad Amstelveen	5
Diploma-uitreiking 2024	6
Van woesternij tot Smikkeltuinen en voedselbos	9
Zwermen vangen met een stofzuiger	11
VSH werkgroep	
De VSH activiteiten 2024 zijn afgesloten	12
Teleurstellende deelname mijtschudden	13
VSH-koninginnenteelt in 2025	14
Rattenkeutelziekte op het bijenpark	15
Informatieochtend nieuwe basiscircus 2025	17
Even bijpraten over 'Bestuivers langs de A9'	19
Reactie n.a.v. persbericht over Uitkijktoren	21
Cursus <i>Voortgezet Imkeren</i>	22
Feestelijk opening van uitkijktoren 'Het Poldernest'	23
Een verschillend gekleurde wereld	26
De Pollenclub van Amstelveen	29
Imkeren en biodiversiteit bij Seniorenplatform	31
De Aziatische hoornaar op tour in Noord-Holland	32
Koninginnenteelt. Oproep!	36
Adressen	37

Op zaterdag 14 december, heeft een klein groepje imkers de volken op het park een oxaalzuur behandeling gegeven.

Beste leden

In deze laatste BijPraten van 2024 is het goed om even terug te kijken. Allereerst op het bijenseizoen.

In tegenstelling tot vorig jaar was het niet extreem vroeg warm maar werd het “gewoon” half maart rond de 15 graden. Het voorjaar was gemiddeld, maar mei/juni waren koud en nat met ook extra behoefte aan voedsel bij de volken in de periode tussen de bloei van de meidoorn en de linde. Laatste stelde ook niet veel voor. Het lijkt normaal te worden dat het najaar in Nederland bovengemiddeld warm is. Onze bijen kwamen tot ver in oktober nog terug met stuifmeel. Dit roept de vraag op of het traditionele inwinteren voor eind augustus nog optimaal is en het heeft mogelijk ook gevolgen voor de vermenigvuldiging van de varroamijt. Samen met de uitbreiding van de Aziatische hoornaar in onze regio voldoende om ons in de toekomst bezig te houden. Dit in een tijd waarin de aandacht voor het verbeteren van biodiversiteit en ecologische situatie aan het afnemen is.

Clubgebouw

Bestuurlijk zullen wij er alles aan doen om de vereniging zo goed mogelijk te laten functioneren in haar taken als het behartigen van de belangen van imkers en indirect dus het optimaliseren van de omgeving en omstandigheden waarin wij dat doen. Heel specifiek streven wij naar het langdurig bestendigen van ons verblijf

op het huidige bijenpark met liefst ook een verbetering of vernieuwing van het clubgebouw. Voor dat laatste zijn we in gesprek met de gemeente en hebben de indruk dat de gemeente tot veel bereid is en ons wel ziet zitten. Ter herinnering; De gemeente is voornemens om 14 moestuinen van de burens te verplaatsen naar het terrein rechts bij binnenkomst en naar een deel van de voormalige schooltuinen. Dit omdat energieleverancier TenneT ondergrondse verdeelstations gaat bouwen bij het volkstuintencomplex. Bij ons laatste gesprek met de gemeente werd uitgesproken dat het bestemmingsplan eind 2024 rond zal zijn. In januari gaan we weer om tafel.

Lekkage

Recentelijk is het dak van ons gebouw nogmaals gerepareerd. Helaas bleek na de afgelopen regenperiode er opnieuw lekkage te zijn. Hoeveel geld we nog aan de reparatie gaan besteden, hangt ook samen met de gesprekken met de gemeente.

Beleid op de lange termijn

Vorig jaar is gestart met het opstellen van een beleidsplan. Er zijn diverse sessies geweest met leden om te bespreken wat de aandachtspunten voor onze vereniging moeten zijn. Met deze in-

breng heeft het bestuur een beleidsplan 2025 - 2030 opgesteld. Dit wordt binnenkort naar de leden gestuurd.

Niet vergeten, registreer uw standplaats!

Elders in dit nummer wordt aandacht besteed aan het belang van registratie van de bijenvolken en hoe dit werkt.

Het was een roerig jaar in het bestuur. Eric van der Meer is gestopt als secretaris en opgevolgd door Dineke Hoekstra. Ivan Mulier is gestopt als penningmeester en opgevolgd door Lea Smedes. En als algemeen bestuurslid is Jan-Joseph Krimpenfort toegetreden.

Niet alleen het bestuur heeft nieuwe leden, ook de vereniging krijgt er weer nieuwe leden bij. De beginnerscursus is afgerond en iedereen is geslaagd. Gefeliciteerd!!!! We hopen dat jullie allemaal lid worden van onze vereniging en daar een steentje aan bijdragen.

Neem zitting in de Groenraad

De Groenraad Amstelveen is een officieel participatie-orgaan van de gemeente Amstelveen dat adviezen geeft aan het College van B&W betreffende groen, natuur en biodiversiteit. Onze vereniging was mede-oprichter van de Groenraad en tot nu toe heeft er altijd iemand van onze vereniging in de Groenraad gezeten. Helaas stopt Hans Lussing eind 2024 met zijn werk in deze organisatie omdat zijn termijnen erop zitten. Tot nu toe is er niemand vanuit NBV Amstelland gevonden om zijn plaats in te nemen. Hiervoor

doen we een oproep: Wie wil zitting nemen in de Groenraad?

Winterprogramma?

Bij gebrek aan een evenementen/pr commissie zijn er dit winterseizoen nog geen thema avonden georganiseerd. Zijn er nog leden die deze commissie willen trekken en/of ideeën hebben voor een onderwerp voor een avond in januari/februari, laat het ons weten.

Wel staat de datum voor de nieuwjaarsbijeenkomst al vast. Die is op dinsdag 7 januari 2025.

Henk zoekt versterking

En als we toch bezig zijn met oproepen dan zijn we ook nog dringend op zoek naar iemand die Henk Kooij wil helpen bij het gebouwenbeheer.

Henk weet alles over het gebouw (en ook over de vereniging) en wil graag kennis overdragen en het gebouwbeheer delen. Wie o wie meldt zich bij Henk of bij ons.

Oxzaalzuur druppelen

In december zal weer de gezamenlijke verplichte oxaalzuurbehandeling voor de volken op het park plaatsvinden. De datum is afhankelijk van het weer en wordt per mail gecommuniceerd.

Tenslotte wenst het bestuur iedereen mooie feestdagen, een succesvolle uitwintering en voor 2025 een goed en vooral gezond (bijen)jaar ●

Registratie bijenvolken

Per 1 januari 2025 moeten alle imkers de locatie(s) waar hun bijenvolk(en) staan registreren bij de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). Dit is een Europese verplichting, die al in andere landen is ingevoerd. In Nederland gaat het dus gelden per 1 januari.

The screenshot shows the RVO website interface. At the top, there is a search bar and a navigation menu. Below the search bar, there is a welcome message and a login button. The main content area is titled 'Mijn UBN-registratie' and contains instructions for registering a UBN. At the bottom, there are four buttons: 'Aanvragen', 'Wijzigen of beëindigen', 'Registreren', and 'Versturen'.

De registratie vindt plaats in het UBN-register. UBN staat voor Uniek Bedrijf Nummer. Met je DigiD kun je jouw volken registreren bij <https://mijn.rvo.nl/dierlocatie-ubn-registreren-en-wijzigen>.

De registratie is nu nog gratis, maar de verwachting is dat het hebben van een UBN jaarlijks tussen de €20,- en €30,- gaat kosten. Per locatie moet je een nummer aanvragen. Heb je jouw bijen op drie plekken staan dan moet je dus drie nummers aanvragen (én betalen). Niet registreren kan een forse boete opleveren. Ook op de bijenparken moeten imkers zich registreren. Dat moet persoonlijk en kan niet via de vereniging.

Het doel van de registratie is om snel te kunnen handelen bij de uitbraak van een ziekte onder bijen. Je registreert de locatie waar je volk(en) per 1 februari van een jaar staat. Reis je met je volken, bijvoorbeeld omdat ze in het voorjaar bij een kwekerij staan, dan moet je dit ook administreren. Je moet kunnen aantonen waar je volken gedurende het jaar allemaal hebben gestaan.

De NBV adviseert om je UBN-nummer en eventueel ook naam en telefoonnummer te vermelden op je bijenkasten.

Meer informatie over de registratie is te vinden op de website van het NBV:

- <https://www.bijenhouders.nl/nieuws/update-informatie-bijenvolk-registratie/>
- <https://www.bijenhouders.nl/veelgestelde-vragen/>
- <https://www.bijenhouders.nl/nieuws/nbv-webinars-bijenvolkregistratie-en-winteronderhoud-terugkijken/>
- <https://www.bijenhouders.nl/wp-content/uploads/2024/11/Bijenvolkregistratie.pdf>

Groenraad Amstelveen

Per eind van dit jaar is er geen lid van onze Imkervereniging meer lid van de Groenraad Amstelveen. Twee kandidaat Groenraadleden vanuit onze Imkervereniging hebben om diverse redenen alsnog afgezegd.

Imkervereniging Amstelland was meer dan 25 jaar geleden mede oprichter en sindsdien altijd betrokken geweest bij het werk van de Groenraad.

Voor informatie over het werk van de Groenraad zie www.Groenraad-Amstelveen.nl of praat eens met Henk Kooij of Hans Lussing.

Woon je in Amstelveen en wil je over groen, water, biodiversiteit en klimaatresistentie meedenken en adviseren aan het College van B&W, stuur dan een mail naar info@groenraad-amstelveen.nl.

Panneldiscussie tijdens Kennismiddag Groenraad 2024 (foto boven).
Hans Lussing en Hans Buize nemen afscheid van de Groenraad (foto onder).

Diploma-uitreiking 5 november 2024

Op 7 maart begonnen we met 14 cursisten aan de basiscursus 2024. Na 5 theorielessen, waaronder 1 materiaalles samen met de Amsterdamse vereniging van Ko Veltman, startte de 1e praktijkles op 6 april. Een extreem mooie dag waardoor we al meteen even in de bijen konden gluren.

INGRID VAN DANTZIG

Fijne cursisten

Mede dankzij de groep praktijkbegeleiders zijn ook dit jaar de praktijklessen superfijn verlopen. Deze lieve groep is geheel vrijwillig elke 2 weken bereid om mij en Hans te ondersteunen om de cursisten zo optimaal mogelijk de kneepjes van het imkervak bij te brengen. Eenieder heeft zijn eigen aanpak en dat maakt 't denk ik voor de cursisten ook heel leuk en afwisselend.

En dit maakt het voor mij een stuk rustiger en minder chaotisch om een beetje overzicht te houden. Gelukkig doet Hans heel veel aan de voorbereidingen en planning, want zonder hem zou het echt voor mij niet mogelijk zijn om deze cursus te geven naast mijn baan. Ook heeft Jorrit dit jaar een extraatje toegevoegd door wat dieper in te gaan op de bloembiologie, die hoop ik erin te houden en wellicht zelfs wat uit te breiden.

Het is een beetje een baan naast mijn gewone baan. Maar deze brengt mij wel enorm veel plezier. Daarom heb ik ook besloten om ook volgend jaar weer de basiscursus te gaan geven, samen met Hans en hopelijk ook de begeleiders.

Werken in de bijen

We hadden ook dit jaar weer zo'n enorm leuke groep mensen, die het ook heel fijn met elkaar konden vinden. Hoewel wij niet zo duidelijk waren geweest in de communicatie, (een leer-momentje voor ons!) dat wanneer er afleggers gemaakt waren, er ook verwacht werd dat de

cursisten ook op de dinsdagavond even hun volkje kwamen checken en evt. voeren, kwamen ze toch allemaal trouw of zorgden voor elkaars volk wanneer de ander even niet kon komen.

Zoals altijd kom je weer aparte situaties tegen en moesten er wat extra volken geregeld worden doordat er onverwachte sterfte was. Maar ook dat kwam weer goed, mede dankzij Gabriëlle die onze cursisten van Dandant volkjes heeft voorzien!

We hebben het hele bijenseizoen echt leuk met elkaar in de bijen gewerkt en de cursisten waren super enthousiast. Ik heb er in ieder geval echt van genoten. Ik zou nog graag van de cursisten horen hoe zij de cursus hebben ervaren, wat ze heel erg leuk vonden en of ze nog tips hebben wat ze gemist hebben.

Examen

Op 21 september was 't dan zover: het gevreesde examen. Iedereen vond t toch een beetje spannend. Maar ik had vertrouwen in onze nieuwe lichter! Zij hadden het hele jaar door zo hun best gedaan en tijdens de lessen kwamen ze ook met leuke vragen en ze waren echt zo geïnteresseerd, dat moest goedkomen.

En dat kwam ook goed, alle 12 die examen hebben gedaan zijn nu ook gediplomeerd imker!

Toch was ik verrast over een aantal vragen waar ze niet het juiste antwoord op wisten.

Geslaagde cursisten

Van links naar rechts. Vooraan: Sebastiaan (Bas) Vierkant, Carolijn Ouwehand, Anouk Cihangir-Adang, Joke Reijse, Elise von Grumbkow, Jan Weber. Achteraan: Niels Polak, Jeroen Brambach, Marieta Oomen. Ontbrekende cursisten (fotomoment gemist): Denise Kramer, Marie Elseltijn (Els) Goppel. Verhinderd om uitreiking diploma bij te wonen: Moniek de Zwaan

Ik ben eigenlijk wel benieuwd of onze doorge- winterde leden hier wel het antwoord op weten:

Even een kleine quiz?

1. Wat is de juiste ontwikkelingscyclus van ei tot koningin?

	EI	LARF	POP
a.	3	6	12
b.	3	7	14
c.	3	6	7

2. Je hebt een zwerm geschept van een van je eigen volken. Wat is de minimale afstand om deze zwerm neer te zetten zonder dat de vliegbijen zullen afvliegen?

- a. 6 km
- b. 3 km
- c. 0 km

3. Leg uit waarom omstreeks maart-april het aantal bijen in het volk afneemt.

Dat is voor mij een leerpunt, óf ik heb t niet vaak genoeg herhaald, óf ik heb tussentijds niet vaak genoeg getoetst of de kennis aanwezig was. Let wel! De cursisten kregen 60 vragen!

Als met al, goed gedaan, en houd komend jaar gewoon je boek erbij terwijl je het bijenseizoen doorloopt.

Praktijkbegeleiders

En ook grote dank aan de praktijkbegeleiders: Hans, Roy, Mees, Henk, Anne (als new bee, geweldig gedaan!), Rob, Jorrit, Jasmijn en Hans Koppenol (als vliegende keep).

Graag wil ik ook nog onze commissies bedanken: De tuincommissie enorm bedankt, dankzij jullie ziet alles er telkens toch weer netjes uit. Alsook de tuin voor de cursusstal. De wascommissie, voor het aanleveren van de geschoonde raampjes. De gebouwencommissie voor het verzorgen dat we eindelijk droog kunnen zitten 😊 (het heeft even geduurd) en de Winkel, voor het extra openstellen van de winkel tijdens de materialen les.

Toespraak en cadeautjes

Jan Weber sprak namens de cursisten zijn dank uit aan iedereen die heeft bijgedragen tot deze prachtige opleiding. Hij bedankte Ingrid en Hans in het bijzonder voor de boeiende lessen die zij verzorgden. Voor beiden was een bijzondere snijplank gemaakt met alle vaktermen die een imker in zijn hobby tegenkomt. De plank werd functioneel als 'borrelplank' vergezeld door allerlei lekkers. Voor alle cursisten was een mooi verpakt zaadbommetje beschikbaar. De vrouw van cursist Jeroen Brambach is pottenbakker en heeft hele mooie bijen drinkbakjes gemaakt voor alle geslaagden.

En dank aan het bestuur voor jullie vertrouwen in mij als leraar.

Kortom iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan het mogelijk maken dat wij hier kunnen genieten van de bijen en elkaar en dat we hier een mooie plek hebben om samen met onze hobby bezig te zijn!

Hierbij ook een oproepje aan de kersverse imkers om je, als je dat leuk vindt, bij een van onze commissies aan te sluiten om een helpende hand te bieden en ons mooie park te onderhouden. We hopen natuurlijk dat jullie allemaal bij onze leuke vereniging zullen blijven en komend jaar mee zullen kletsen over de bijen op onze dinsdagavonden.

En 'last but not least': Els, jij had de minste fouten, dat mag even gezegd worden, chapeau! ●

Van woestenij tot smikkeltuin en voedselbos

In 2018 had gemeente Aalsmeer een plan. Voor een braakliggend stuk grond van 3000 m² konden inwoners van Kudelstaart groene ideeën indienen. Daar werd enthousiast op gereageerd. Een klas van de Middelbare tuinbouwschool uit Aalsmeer ging ermee aan de slag. Net als meerdere groepen inwoners. Totdat bleek dat de gemeente er geen cent voor over had. Einde project? Nee. 2 groepen gingen gewoon verder.

JAN WESTERHOF

Smikkeltuin

De eerste groep waren oudere mannen en vrouwen die nu door schoolkinderen de opa's en oma's van de Smikkeltuin worden genoemd. Zij vonden dat hun kleinkinderen recht hadden op een schooltuin. Ze hebben een deel van het terrein ontgonnen. Al voor het 5e jaar telen kinderen van 5 klassen van 2 Kudelstaartse basisscholen er groente. Ze worden begeleid door de opa's en oma's, zoals de kinderen de initiatiefnemers spontaan zijn gaan noemen.

Het effect van de Smikkeltuin rijkt ver. Vorig jaar vertelden leden van mijn fietsgroep enthousiast over hun kleinkinderen. Ze waren uitgenodigd om bij hen te komen smikkelen. Ze moesten die heerlijke aardappels en groente echt komen proeven. Nogal wat kinderen hadden zelf gekookt.

Waar komen die zaden vandaan

De kinderen stellen vragen tijdens het werk. Waar komen die zaden vandaan. Waarom is het ene dier nuttig en het andere dier niet, zoals de slakken dit voorjaar. Ze hebben ervaren dat je soms 3 keer moet planten voordat de slakken er genoeg van hadden.

De vraag over de zaden kwam bij mij terecht. Ieder najaar vertel ik nu over bestuivers. Gewoon buiten, op de Smikkeltuin. Kan ik mooi de rondvliegende bestuivers betrekken in mijn les. Ik vertel ze over honingbijen, solitaire bijen en

insectenhôtels. Menig kind heeft papa opdracht gegeven om met behulp van onze prachtige folder een insectenhotel te maken. Dit jaar was er een ingelaste les. De kinderen wilden weten waarom de gaatjes in de insectenhôtels allemaal dichtgeplakt waren. Van zo'n vraag maken we dan even een extra les

Natuurlijk laat ik ze ook honing proeven. En leg ik uit waarom sommige kinderen niet van zoet houden. Dit jaar had ik een verrassing voor de kinderen: koffiehoning uit Mexico.

De verrassing duurde maar kort. De schoolklassen komen op de fiets naar de Smikkeltuin. De eerste klas en de tweede kwamen elkaar tegen op het fietspad. Van verre hoorden we roepen dat ze koffiehoning gingen proeven. Weg verrassing. Het bericht ging als een vuurstorm door de 2 scholen.

In de heg bij mijn huis zit een gat op kind hoogte met uitzicht op een bijenkast. Regelmatig trek ik er kinderen aan die even naar de bijen kijken van opa imker, zoals ze me soms noemen.

Voedselbos

De tweede groep die doorging nadat de gemeente afhaakte, was het Voedselbos. Vrijwilligers hebben de rest van de woestijn ontgonnen en er een prachtig voedselbos aangelegd. Als in het voedselbos wat te zien is dan gaan de kinderen

er kijken. Juul Rooks is dit jaar gevraagd om er een bijenkast neer te zetten. Inmiddels staat er een prachtige door Juul ontworpen kast waar bezoekers in kunnen kijken. Nu hoeft ik volgend jaar geen demokast meer te regelen.

Brief van een van de kinderen

Nadat de schooltuin lessen zijn afgelopen schrijven de kinderen een brief aan de opa's en oma's. Een van de brieven staat hier onder. Ze hebben trouwens 4 soorten honing geproefd ●

Brief van Jinte

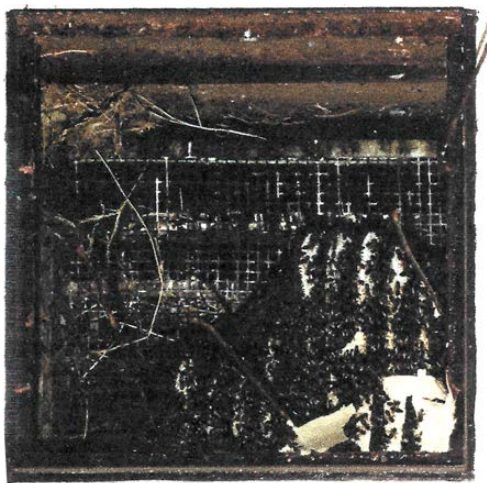
Beste oma Kitty, opa Arrie en alle opa 's
Ik heb een hele leuke tijd op de schooltuin gehad. We hebben geoogst zoals sla, rode bieten, wortels, prei en munt en nog veel meer dingen. We hebben ook een les gehad over het voedselbos. Dat was heel erg leerzaam. We hebben geleerd over wat je wel en niet kan eten, we hebben in het voedselbos ook dingen geproefd. We hebben ook les gehad over de eitjes van bijen en hoe die eitjes er uit zien. En over gewone bijen er kunnen er wel 5000 bijen in een kist. En we hebben wel 7 honingen geproefd, sommige honingen waren lekkerder dan andere maar ik vond de meeste wel lekker. Ik zat op tuin 28 en zat met Yousri en Meiling, ik vond het een leuk groepje. We hebben samen ook heel veel slakken in de sloot gegooid. We hebben ook dingen zelf geplant, dat was ook erg leuk.

groetjes Jinte uit groep 7 van de OBS Kudelstaart en van tuintje 28.

Zwermen vangen met een stofzuiger

**Naar aanleiding van het stuk over
“Zwermen scheppen is ouderwets;
opzuigen is hot” in het laatste
BijPraten wil ik wel even reageren.
Ik ben zelf twee keer met een stofzuiger
aan de gang gegaan, met goed resultaat.**

HENK KOOIJ

Mijn eerste melding was een zwerm die kwam aanvliegen aan de achterzijde van een woning aan de Surmondstraat in Amstelveen. De zwerm had zich gevestigd op enkele spouwgangen in de gevel ter hoogte van de slaapkamer. In die slaapkamer zat een luchtrooster, dat niet door van behang was afgedekt. Toen wij, Hieke en ondergetekende, daar kwamen, had de zwerm zich grotendeels gevestigd achter dit rooster. Goede raad was duur. Hoe lossen we dit op. De zwerm was met geen mogelijkheid te scheppen. Dus zoeken naar een andere oplossing. Ik heb aan de vrouw des huizes een stofzuiger met een schone zak gevraagd. Daarna het rooster verwijderd en de slang van de stofzuiger in de ruimte gestoken en de stofzuiger aangezet. Met de minste moeite kon ik de hele zwerm, die zich compleet daar verzameld had, opzuigen. Snel de zak er uit gehaald en dicht geplakt. Het rooster weer terug geplaatst, want er kwamen nog enkele bijen terug vliegen en die wilden we niet binnen hebben, er bij gezegd hebbende dat deze bijen wel terug zullen gaan naar hun oude nest. In de zak heb ik enkele gaatjes geprikt en overgebracht naar het bijenpark aan de Escapade. Daar de zak open geknipt en de bijen in een broedkamer met kunststraat gedaan. Deze zwerm is uitgegroeid tot een zeer behoorlijk volk.

Schiphol

De tweede zwerm, waar we mee te maken kregen, was in de radartoren van Schiphol, welke staat aan de Nieuwe Meerlaan in het Amsterdamse Bos ter hoogte van de Bosrandweg. Onze naam

was op Schiphol bekend, want we hadden al op verschillende plaatsen op de luchthaven enkele zwermen verwijderd. Zelfs een die neergestreken was op een pallet vracht die klaar stond om in een vliegtuig geladen te worden. Met pijn en moeite hebben wij die toen kunnen verwijderen. Terug naar de radartoren. Van de beheerder van die toren kregen we een melding dat zich een zwerm achter een luchtrooster in de toren had gevestigd. Het bleek dat die zwerm daar al enige tijd zat, want ze hadden al een behoorlijk nest gemaakt. Het rooster aan de buitenzijde was voorzien van grof gaas. (zie foto) Zodoende hadden de bijen kans gezien zich achter dat rooster te vestigen. Nadat we het rooster aan de binnenzijde hadden verwijderd, hebben we de raten voorzichtig weggesneden en met draad in broedkamerramen bevestigd. Enkele raten zonder broed, met honing, hebben we in een bakje gedaan. Met de andere raten konden we de hele broedkamer vullen. Enkele raten hebben we moeten inkorten. Met een bedrijfsstofzuiger, op halve kracht, hebben we de bijen, die achter bleven en die terug kwamen, opgezogen. Het geheel daarna over gebracht naar het bijenpark. De bijen in de stofzuigerzak hebben we bij de bijen in de broedkamer gevoegd. Ook dit is weer een prima volk geworden. Uit voorgaande blijkt dus dat een zwerm makkelijk, zonder problemen, opgezogen kan worden met een stofzuiger. De bijen hebben er geen last van. Een bedrijfsstofzuiger moet wel getemperd kunnen worden, anders kunnen de bijen behoorlijk beschadigd worden ●

De vsh activiteiten 2024 zijn afgesloten

ROY BIELERT

Een aantal volken in Miniplus en Spaarkasten zijn voorzien van vsh F1 koninginnen. Zij vormen de basis van de teelt in 2025. De verkoop van de bevruchte koninginnen heeft een kleine duizend euro opgeleverd. De begroting 2025 is hiermee geborgd.

De distributie van de vsh F1 koninginnen is soepel verlopen. Wij moeten volgend seizoen meer aandacht besteden aan het maken van schudzwermen. Een paar kleine fouten zijn gemaakt.

Overwogen dient te worden de schudzwermen in bijvoorbeeld 6-ramers aan te leveren aan de vsh teeltgroep, de kast blijft dan even in de bijtuin tot de koningin aangenomen is. Rest nu nog alleen de Miniplusen gereed maken voor de teelt 2025.

De vsh-werkgroep wenst u allen een prettige jaarafsluiting en een succesvol bijenjaar 2025 ●

Teleurstellende deelname mijtschudden

Het aantal leden dat dit jaar deelnam aan het mijtschudden was teleurstellend laag. Ook het aantal monsters was teleurstellend laag. De verwachting was dat veel leden zouden deelnemen vanwege het warme weer in december waardoor de winterbehandeling mogelijk minder effectief was.

Het beeld dat uit de bemonstering naar voren kwam was echter hetzelfde als in vorige jaren.

Er waren veel monsters met weinig mijten. Een aantal volken bleek ten dode opgeschreven. En net als in vorige jaren verrasten de uitkomsten de imkers.

JAN WESTERHOF

Deelname aan het mijtschudden neemt af, resultaten gelijk

Het is vervelend om vast te stellen, maar het aantal deelnemers aan het mijtschudden en het aantal monster dat wordt ingezonden neemt af. In juli werden door 13 leden slechts 68 monsters ingezonden. In augustus waren het nog minder: 11 leden zonden 65 monsters in.

De resultaten bleven echter gelijk. Het aantal volken waarbij in juli de besmetting minder dan 3 procent was en waar geen bestrijding nodig was dit jaar bijna 50%. Bij de tweede bemonstering zelfs 70%. Hierbij is het effect van de zomerbehandeling tegen varroa zichtbaar. Bij beide bemonsteringen lag de besmetting bij 20% van de monsters tussen de 5 en 10 procent. Daarbij moest direct worden ingegrepen om te voorkomen dat de volken in het najaar al zouden sterven.

Wat ook gelijk was aan voorgaande jaren waren de zwaar besmette volken. Bij 10 volken was de besmetting 10 procent of meer. Zo'n hoog percentage is dodelijk. Twee volken scoorden 25% en ook dat was niet bekend bij de eigenaren. Het waren ware varroabommen op de stal waar ze stonden.

Sterke toename mijten na eerste bemonstering.

Een aantal volken is twee keer bemonsterd. Daarbij viel op dat er bij de tweede bemonstering bij sommige volken sprake was van een zeer sterke toename van het aantal mijten. Bij een aantal volken was de oorzaak te achterhalen.

Door zwermverhinderd was er sprake van een broedloze periode in mei – juni. De mijten zitten

in die periode te wachten tot ze in kunnen stappen bij de verpoppende larven. Vlak voordat er weer gesloten broed is, ca 8 dagen nadat de moeder is gaan leggen, doen ze dat massaal. Ze verlaten samen met de jonge bijen en hun eigen jongen na 12 of 15 dagen de cellen. De oude en jonge mijten eten dan een paar dagen van het vetlichaam van de bijen en stappen opnieuw in bij verpoppende larven. Zo ontstaat een tweede cyclus van mijten die ongeveer 3 weken na de eerste wordt geboren. Het is goed mogelijk dat de tweede geboortecyclus net na het nemen van het eerste schudmonster valt, als er heel weinig mijten op de bijen zitten. Wordt op zo'n moment een schudmonster genomen dan kan de besmetting bij de tweede bemonstering zwaar tegenvallen. Dit verschijnsel is een van de redenen om ook in augustus een schudmonster te nemen.

Winterbehandeling toch geslaagd

Door de hoge temperaturen in december en januari was het moeilijk om vast te stellen wanneer een volk broedvrij was en oxaalzuur gegeven kon worden. Kennelijk zijn de deelnemende leden er toch in geslaagd om op het juiste moment de winterbehandeling uit te voeren. Dat blijkt uit het feit dat het aantal volken met minder dan 5% besmetting gelijk was aan voorgaande jaren ●

VSH koningin- nenteelt in 2025

GERBERT KOS

Voorkom een grote varroa besmetting in je bijenvolk

De afgelopen jaren heeft de vsh-werkgroep bevruchte F1-Buckfast vsh moertjes onder de leden verdeeld. De 1ste serie van deze bevruchte moeren kwam in de 2de helft van juli beschikbaar om in te voeren. Voor veel leden is dit niet zo'n goede tijd i.v.m. vakantie. Ook leverde het invoeren van de moertjes in deze tijd nogal eens problemen op.

Meestal werd medio juli nog een 2de serie opgezet. De bevruchte moertjes daarvan werden half september verdeeld. Invoeren gaat nu wel beter. Echter het bevruchtingsresultaat van de moertjes in deze periode is meestal veel lager. Voor de vsh-werkgroep betekent dit ook veel meer werk. Er moeten meer volkjes opgezet worden en er moet meer gevoerd worden. Ook werden de bevruchtingsvolkjes in augustus/ september vaak beroofd.

Het leveren van bevruchte moertjes is veel werk voor de vsh-werkgroep en ook relatief kostbaar. Moertjes telen, bevruchtungskastjes vullen met bijen, voeren, controleren etc.

NIEUWE AANPAK IN 2025

In 2025 gaan we de vsh-teelt daarom anders organiseren. Begin juni gaan we op 2 zondagen onbevruchte F1-Buckfast vsh moertjes aan onze leden leveren. Die kunnen dan in een broedaflegger, waarin eerst alle doppen gebroken worden, ingevoerd worden. Zwerm verhinderingsmethoden kunnen goed getimed worden met de uitleveringsdata van de moertjes. Minimaal 8 en maximaal 10 dagen voor de uitleverdatum van

de moertjes moet een broedaflegger of een veger gemaakt worden. Door de moertjes op zondagen te leveren kunnen de werkzaamheden in het weekend uitgevoerd worden. Als je b.v. op zaterdag 24 mei een broedaflegger maakt dan kan op zondag 1 juni doppen worden gebroken en moertjes worden ingevoerd.

De F1-Buckfast vsh moertjes kunnen stand bevrucht worden. Daar deze moertjes dochters zijn van een 100% vsh moeren worden uit deze F1-moertjes darren geboren die 100% vsh bezitten. Omdat die weer paren met moertjes in de omgeving van je stal, neemt daar het vsh-gehalte in de volken toe. Een koningin die paart met maar enkele vsh darren resulteert al in een enorme daling van de Varroa besmetting in haar volk.

In het voorjaar van 2025 zullen we voor de geïnteresseerde leden een gedetailleerde instructie avond organiseren.

We hopen op deze wijze de invoering van vsh koninginnen voor de leden te vereenvoudigen en vertrouwen erop dat komend seizoen nog meer leden zich bij het project zullen aansluiten ●

Kom je op het bijenpark, dan kan het je niet ontgaan. De heraanplant in maart 2023 van de strook voor de bijenstallen is bijna volledig mislukt. De oorzaak hiervan is tweërlei: rattenkeutelziekte en gebrek aan onderhoud. Over het eerste gaat dit artikel.

Ratten- keutelziekte op het bijenpark

JAN WESTERHOF

De aanplant in het voorjaar van 2023

Bijna alle gekochte vasteplanten dood

De troosteloze aanblik van de strook die door een groepje actieve leden in het voorjaar van 2023 is geplant wordt voor een groot deel veroorzaakt rattenkeutelziekte. Ook de dood van planten elders op het park is hiervan de oorzaak. Al in de zomer groeiden de daglelies slecht. Van het bed Veronica dat we in het voorjaar gescheurd en opnieuw hadden ingeplant ging een hoek dood.

In de winter werd duidelijk dat de oorzaak een voetziekte was. Een voetziekte woekert op de grens bodem – lucht. De witte schimmel deed het ernstigste vermoeden. De ‘rattenkeutels’ onder de bast gaven zekerheid: rattenkeutelziekte!

Ook de herkomst van de schimmel werd snel duidelijk: de composthoop. Overal waar we bij de nieuwe aanplant compost hadden gestrooid gingen vrijwel alle planten dood. Alleen de asters, het longkruid en de fuchsia's bleven leven. De dood van de hoek Veronicaplanten en het hele bed met zonnehoed waar compost was gestrooid ondersteunden deze conclusie, evenals de kwarrende Mahoniastruiken.

De composthoop als besmettingsbron

In 2017 is voor de lesstal helmkruid geplant. De planten groeiden als kool en waren een eldorado voor de bijen. In de loop van het daaropvolgende voorjaar gingen ze vrijwel allemaal dood. Op de plantvoet zat een witte schimmel, maar ‘rattenkeutels’ kon ik niet vinden. In de daaropvolgende jaren kwamen er steeds zaailingen op die na de winter of eerder doodgingen. Met de kennis van

Ook de nieuw aangeplante lavendel naast het hoofdpad is aangetast en vrijwel volledig verdwenen.

Foto: Pflanzenschutzdienst Cöthen

De eerste symptomen bij een infectie met rattenkeutelziekte zijn natte plekken op de stengelvoet. Daarboven verwelkt en verrot de plant. Er groeit wit, pluizig schimmelmycelium op de plekken. In het mycelium worden grote, donkere sclerotiën gevormd. Ze zijn gemakkelijk met het blote oog te zien en lijken op rattenkeutels, vandaar de naam rattenkeutelziekte.

nu vrijwel zeker door rattenkeutelziekte. Vermoedelijk heeft de ziekte daar al jaren in de grond gezeten.

Plantenresten van de tuin voor de lesstal gingen naar de composthoop. Door onvoldoende broei kon de schimmel daar overleven en vermoedelijk ook vermeerderen, maar noodzakelijk is dat laatste niet.

De leverancier van de planten kan worden uitgesloten als bron. Van dezelfde partij daglelie en zonnehoed heb ik planten gekocht en die doen het uitstekend.

Hoe nu verder

De schimmel luistert ook naar de naam *Sclerotinia sclerotiorum*. Hij heeft meerdere andere Nederlandse namen waaronder witrot in bonen en *Sclerotinia* in aardappel.

Hij heeft een extreem brede waardplantenreeks en is wereldwijd een heel belangrijke plantenziekte.

De sclerotiën of rattenkeutels zijn vruchtlichamen waarin de sporen van de schimmel zitten. Deze kunnen 3 jaar en langer in de grond overleven. Dus ook in de composthoop. Als sporen ontkiemen en een nieuwe infectie veroorzaken in vers materiaal op de compost hoop in of planten die er op groeien, dan begint de overlevingscyclus opnieuw.

Voor het bijenpark betekent dit dat compost alleen gebruikt kan worden bij planten die geen waardplant zijn. Praktisch is dat niet uitvoerbaar. Verder zal voordat nieuwe planten worden geplant op het park onderzocht moeten worden of ze vatbaar zijn voor de schimmel.

Het meeste wat in de perken staat is vermoedelijk niet vatbaar. Anders waren ze al wel aangetast.

We zullen er nog veel last van houden. Opzoeken wat ziek wordt, is gemakkelijker dan opzoeken wat niet gevoelig is. Daar is weinig literatuur over.

Belangrijke hygiëne maatregel: Werk je in de tuin, zorg er dan voor dat je schoenen of laarzen goed schoon maakt voordat je ze in je eigen tuin gebruikt. ●

Informatie- ochtend nieuwe basiscursus 2025

Op een enquête onder de geslaagden in 2024 hebben 6 deelnemers gereageerd. De cursus werd beoordeeld met een 8,2 😊. De gemaakte opmerkingen hebben Hans Lussing en ik verwerkt in onze opzet van de Basiscursus 2025.

Plaats voor veertien deelnemers

Als eerste stap hebben Hans Lussing en ik op zaterdag 23 november wederom een informatie-ochtend verzorgd om de geïnteresseerden in de basiscursus 2025 wat nader te informeren. Doel hiervan is om de aspirant cursisten een idee te geven wat zij kunnen verwachten van ons en wat wij van hen verwachten. Ook voor de basiscursus 2025 is er weer grote interesse. De cursus is vol ingeschreven (14 mensen) en we hebben een aantal mensen op de wachtlijst staan.

Wanneer wij duidelijk zijn in wat zij kunnen verwachten, dan kunnen de cursisten een wel-overwogen keuze maken of zij inderdaad genoeg tijd en aandacht in kunnen zetten voor de cursus.

De opkomst is zeker niet teleurstellend, van de ingeschreven mensen zijn er 11 gekomen voor deze dag, en daarnaast ook mensen die op de wachtlijst staan en mensen die interesse hebben maar nog niet aangemeld zijn. Er zijn in totaal 21 geïnteresseerden aanwezig.

Alle lessen aanwezig

Na een korte introductie van onszelf, vertellen we dat we 5 theorie en 11 praktijklessen hebben. Plus 1 extra les over wespen en hoornaars, samen met de vereniging AVBB van Ko Veltman en Gerrit Schipper in Amsterdam.

We vertellen dat we bij de praktijklessen geholpen worden door praktijkbegeleiders. Ook geven we met klem aan dat wij verwachten (heel schools) dat de cursisten alle lessen aanwezig

zullen zijn. Wanneer zij nu al vakantie hebben geboekt of andere verplichtingen hebben, die samenvallen met de lessen, dan raden wij aan om niet deel te nemen. Er zijn namelijk ook altijd onvoorziene omstandigheden waardoor je een les kunt missen (zoals ziekte)

Wij willen dat iedereen aanwezig is bij alle lessen omdat wij het bijenjaar volgen en de specifieke handelingen slechts 1x zullen behandelen. Inhaallessen zijn helaas niet mogelijk.

Omdat er ook zeker wat zelfstudie bij komt kijken verwachten we van de cursisten dat zij zich degelijk voorbereiden voor elke les.

Ook geven we aan dat we verwachten dat zij na het maken van de afleggers ook op de dinsdagavond aanwezig zullen zijn om de 'eigen' volkjes te kunnen monitoren en voeren.

We bespreken het nut van lid zijn bij onze vereniging en geven aan wat ongeveer de basisuitrusting is en de kosten van dat alles.

Inhoud van de cursus

Daarna vertellen we in het kort wat over de bijen zelf. Niet teveel natuurlijk ;-)

We vertellen over de samenstelling van een bijenvolk en welke ontwikkelingen zij in grote lijnen doormaken gedurende het jaar. Hierdoor kunnen wij ook wat duidelijker maken waarom er geen lessen gemist kunnen worden. Ook geven we aan dat wij in de basiscursus bepaalde handelingen zullen verrichten die sommigen wellicht zielig zullen vinden. (varroabestrijding met het 3 gangen menu en het breken van dop-

Deelnemers aan de Basiscursus 2024 tijdens een voorjaarsinspectie

pen bijvoorbeeld). Wij hebben namelijk inmiddels wat ervaring dat sommigen beter de BD opleiding kunnen volgen. Verwachtingsmanagement is in deze belangrijk en voorkomt teleurstellingen.

Daarna is het tijd voor vragen, de mensen zijn echt geïnteresseerd en veel vragen gaan niet alleen over de bijen maar ook over de noodzaak aanwezig te zijn. Wij geven nogmaals duidelijk dat lessen missen betekent dat je waarschijnlijk

geen examen kunt doen en dus ook geen volk meekrijgt.

Al met al een hele geslaagde ochtend!

Twee aangemelde cursisten geven al direct aan dat zij komend jaar al afspraken hebben staan, die gelijk met de cursus zullen vallen en dus graag voor 2026 op de wachtlijst willen staan. We hebben aangegeven dat de cursus voor einde jaar 2024 betaald dient te worden omdat an-

ders je plek naar de eerstvolgende op de wachtlijst zal gaan. Dit om de mensen op de wachtlijst ook tijdig zekerheid te kunnen geven.

Hans en ik zijn erg nieuwsgierig wie er uiteindelijk ook echt aan zullen schuiven, maar rekenen erop dat wij ook volgend jaar weer 14 cursisten mogen klaarstomen om imker te worden ●

Even bijpraten over project 'Bestuivers langs de A9'

Tijdens de seizoensafsluiting op 5 november, stond vóór de diploma uitreiking aan de geslaagde cursisten ook even het project 'Bestuivers langs de A9' op het programma. Jos Valentin blikte met een Powerpoint-presentatie terug op dat project. Met name de laatste acties rond de inrichting van een terrein langs de polder de Ronde Hoep waren nieuw voor de aanwezigen. Deze presentatie kunt u downloaden vanaf onze website. De naam is: ['NBV Biodiversiteit, "Bestuivers langs de A9", december 2024](#)

Bestuivers langs de A9
Winnaar van de NBV Biodiversiteitsprijs
NBV Amstelland

NBV
Amstelland

Jan en Jos maakten een schets voor de uitvoerders hoe een bijenburcht te maken.

Jan licht de schets toe aan de uitvoerders.

Vanaf te torenkrans: de boomstobben staan op de juiste positie; de big-bags met leem en zoet zand staan te wachten.

Met telkens een laag zoet zand, daarop een laag leem wordt de burcht op hoogte gebracht.

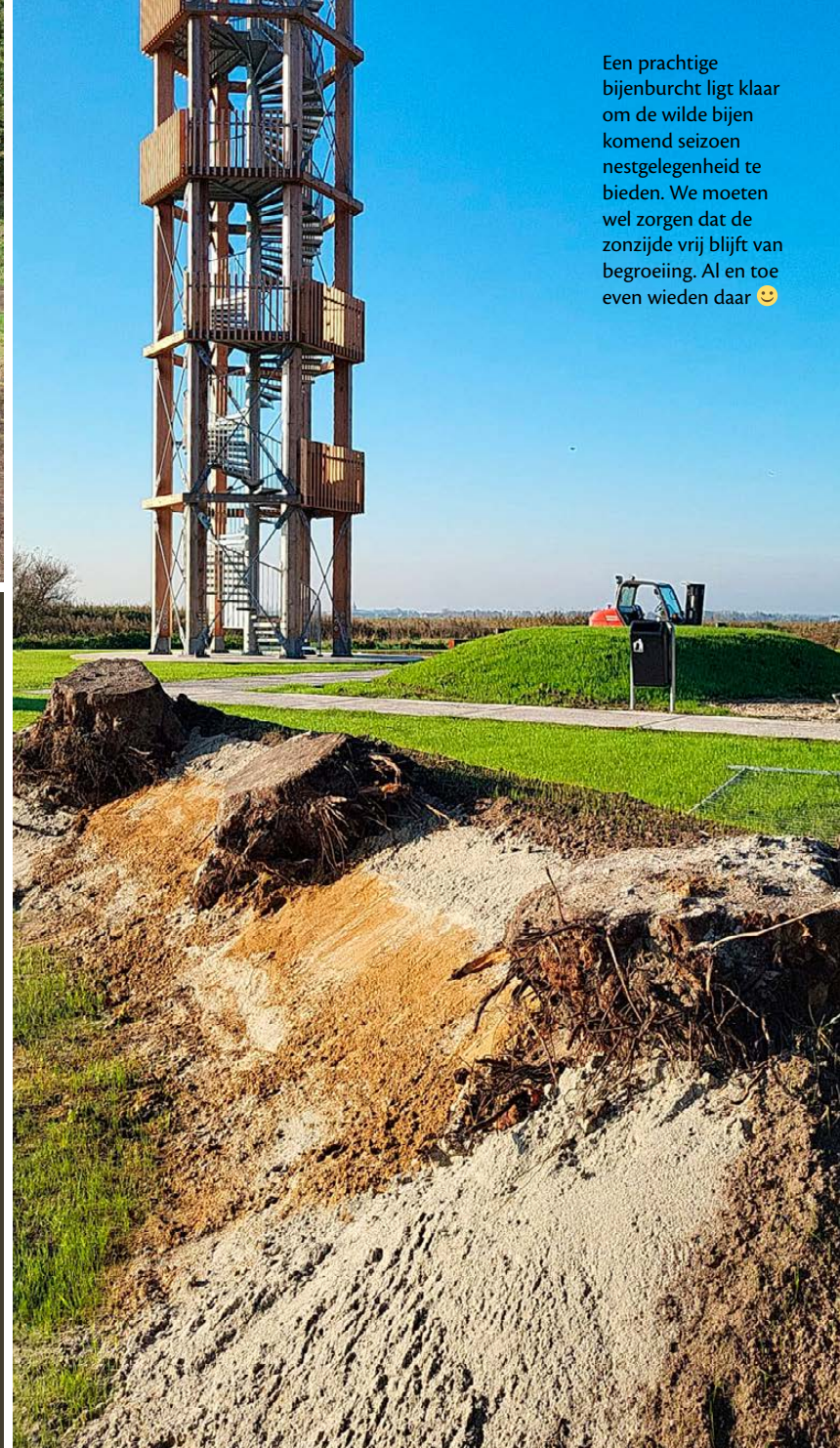

Bijenvolk van de BEE-PASS wordt voor de winter overgezet in een andere kast, zodat de BEE-PASS straks eenvoudiger in het voorjaar kan worden verhuisd.

Rijkswaterstaat heeft onze imkervereniging, IVN, Beschermers Amstelland e.a. bij het ontwerp van dit terrein betrokken. Het eerste resultaat is nu zichtbaar. Een grote uitkijktoren biedt passanten een prachtig overzicht over de polder, een perfecte plek voor vogelaars. Op basis van onze aanwijzingen is er ook een bijenburcht aangelegd. Het geheel is ingezaaid met een inheems bloemrijk kruidenmengsel, geleverd door Cruydt-Hoeck.

Komend voorjaar zal in dit terrein ook de BEE-PASS komen te staan die nu nog op ons bijenpark staat. Het bijenvolk dat er in komt, is overgezet in een Dadant kast en overwintert nu op de bijenstal van Jan Westerhof. Bij de oplevering van het rws A9 verbredingsproject in ca. 2027, zal het terrein aan de Ronde Hoep ook de definitieve inrichting krijgen.

Na zijn presentatie liet Jos Valentin een korte videomontage zien met enkele activiteiten die we uitvoerden voor het project 'Bestuivers langs de A9'. U kunt de video zien via deze [link](#) ●

Een prachtige bijenburcht ligt klaar om de wilde bijen komend seizoen nestgelegenheid te bieden. We moeten wel zorgen dat de zonzijde vrij blijft van begroeiing. Al en toe even wieden daar 😊

Reactie n.a.v. persbericht over Uitkijktoren

“Beste mensen van Beschermers Amstelland, Wonende aan de Waver, fiets ik 5x in de week een rondje Ronde Hoep, en als natuur-liefhebber ben ik erg blij met de komst van de uitkijktoren aan de Polderweg. Nu las ik in de tekst dat er sprake is van het plaatsten van bijenkasten. Bedoelt u daarmee 'bijenhôtels' of honingbijenkasten? Ik hoop niet dat het honingbijenkasten zijn, want er is inmiddels genoeg bewijs dat honingbijen teveel concurreren met wilde bijen. Terwijl wilde bijen (en alle andere insecten) onze maximale bescherming nodig hebben, niet de honingbij.”

De Stichting Beschermers Amstelland publiceerden een persbericht over de uitkijktoren aan de Ronde Hoep. Ook dat er een kast met honingbijen op het terrein bij de toren zou worden geplaatst.

Een dag later kreeg onze vereniging een email met de vraag wat die honingbijen daar moesten; dat waren immers concurrenten van de wilde bijen?!

Jan Westerhof en Jos Valentin nodigden de schrijfster van het bericht uit om haar een toelichting te geven over de plannen die wij hebben met het terrein bij de Ronde Hoep. We spraken af bij de BEE-PASS in de Stadstuin in Amstelveen. De dame in kwestie bleek intensief te werken aan meer biodiversiteit in haar eigen grote tuin en las alles wat erover beschikbaar was. We konden in een open discussie onze plannen uit de doeken doen en ook de bijenburcht op die locatie toelichten. Jan liet haar de BEE-PASS zien en vertelde hoe we bezig zijn met educatie van passanten. Uiteindelijk was ze helemaal overtuigd van onze goede opzet en blij dat ze nu veel meer wist over de honingbijen.

Het resulteerde erin dat ze tijdens de feestelijke opening van de uitkijktoren uitgebreid de tijd nam om de informatie te bekijken in onze kraam en ook mee te doen aan de honingproeverij. En ze was van plan om nu zelf zo'n zelfde bijenburcht in haar tuin aan te gaan leggen! ●

HANS LUSSING
CURSUS COÖRDINATOR

Cursus Voortgezet Imkeren

Op de *basiscursus* leert de imker de basishandelingen om bijen te kunnen houden. Het is gebaseerd op een gemiddelde ontwikkeling van het bijenvolk bij een gemiddeld jaarlijks weerpatroon. Met de basishandelingen kan de cursist zijn bijenvolk zonder overlast voor medeburgers gezond in leven houden, verhindert hij het zwermen en kan zijn volk een honingooft opleveren.

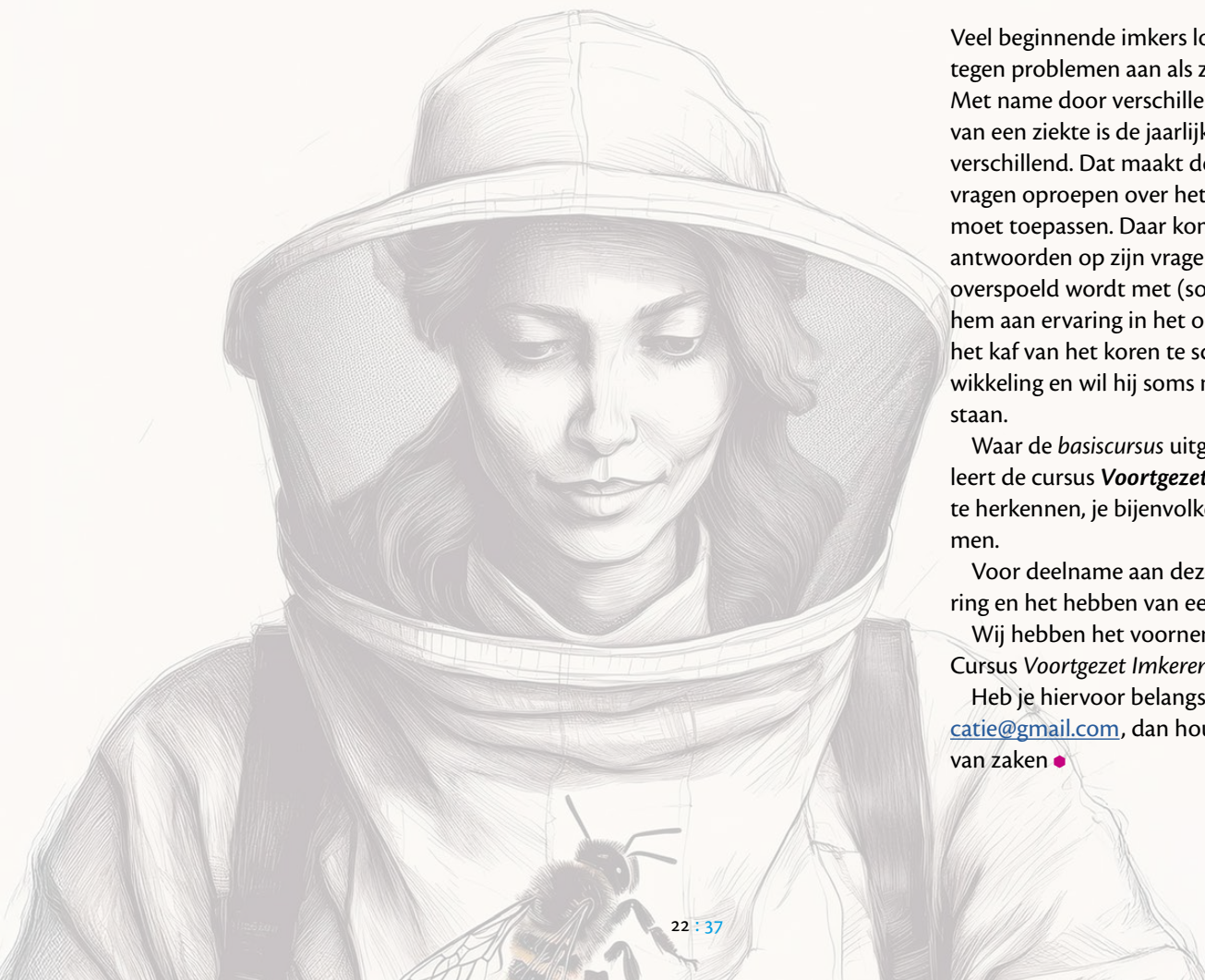
Veel beginnende imkers lopen bij het toepassen van de basishandelingen tegen problemen aan als ze het jaar daarna zelfstandig bijen gaan houden. Met name door verschillen in weer, dracht en de mogelijke aanwezigheid van een ziekte is de jaarlijkse ontwikkeling van het bijenvolk telkens weer verschillend. Dat maakt de imkerij ook zo boeiend! Tegelijkertijd kan het vragen oproepen over het moment waarop de nieuwe imker het recept moet toepassen. Daar komt bij dat de moderne imker bij het zoeken naar antwoorden op zijn vragen bij collega-imkers en op internet gemakkelijk overspoeld wordt met (soms tegenstrijdige) informatie. Het ontbreekt hem aan ervaring in het omgaan met bijen om in die brei aan informatie het kaf van het koren te scheiden. Daarnaast groeit de imker in zijn ontwikkeling en wil hij soms meer dan één of twee volken in de tuin hebben staan.

Waar de *basiscursus* uitgaat van een zekere gelijkheid van alle bijenvolken, leert de cursus **Voortgezet Imkeren** je de verschillen tussen bijenvolken te herkennen, je bijenvolken beoordelen en je handelen daarop af te stemmen.

Voor deelname aan deze cursus is minimaal twee jaar praktische ervaring en het hebben van een eigen bijenvolk een vereiste.

Wij hebben het voornemen bij voldoende belangstelling in 2025 een Cursus *Voortgezet Imkeren* te organiseren.

Heb je hiervoor belangstelling, stuur een email naar nbvamstelland.educatie@gmail.com, dan houden wij je op de hoogte van de verdere gang van zaken ●

Op 6 november 2024 was het zover. De 18 meter hoge uitkijktoren bij de Ronde Hoep werd officieel geopend en kreeg de naam 'Het Poldernest'.

HARMKE VAN DE FLIERT

Feestelijke opening van de uitkijktoren 'Het Poldernest'

En goed idee

Aan deze opening ging een heel traject van overleg vooraf.

Het begon in januari 2023 met het idee van rws om een tijdelijke uitkijktoren te realiseren om een veilige en goed zichtbare plek te bieden voor mensen die naar de werkzaamheden aan de brug over de Bullewijk willen komen kijken.

Daarop kwam de vraag van Stichting Beschermers Amstelland om in plaats van een tijdelijke uitkijktoren er een permanente uitkijktoren te plaatsen zodat bezoekers de polderstructuur van de De Ronde Hoep blijvend kunnen zien ook nadat de werkzaamheden aan de A9 voltooid zijn.

Buurbouw (onderdeel van rws) heeft deze vraag opgepakt en belanghebbenden en organisaties, waaronder onze imkersvereniging, uitgenodigd om mee te denken met het ontwerp en de plaatsing van de toren en met het inrichten van het omliggende terrein.

Meedenken in participatiebijeenkomsten klinkt heel eenvoudig maar blijkt heel ingewikkeld. Bij zo'n project komt veel kijken. Het gaat over kosten, locatie, beheer en onderhoud, bestemmingsplan, vergunningen, inspraak, bereikbaarheid, verkeersveiligheid, sociale veiligheid, subsidieaanvragen, inzicht voor direct aangrenzende boerde-

Het Poldernest staat aan de Polderweg naast de A9 aan de rand van de Ronde Hoep vlak onder Ouderkerk aan de Amstel.

rijen, wie is verantwoordelijk voor wat, de uitstraling van de toren, geldende wet- en regelgeving, onderhoudsarm, wel/niet verlichting, rolstoelgebruikers en nog veel meer punten.

Als imkervereniging hebben we vooral inbreng geleverd bij de inrichting van het terrein om biodiversiteit zo veel mogelijk kansen te geven.

Voor het 'eiland' van ongeveer 30 bij 100 meter hebben Jan en Jos gepleit voor watergangen met natuurlijke oevers, bloemenweiden en een geva-

rierte begroeiing met inheemse vaste planten, heesters en vruchtbomen. Na meerdere sessies is er met hulp van landschapsbureau Wurck een definitief ontwerp ontstaan. Op dit moment is de eerste fase gerealiseerd; na oplevering van de verbrede A9 komt de 2e fase en worden de heesters en bomen, zoals appel- en pruimenbomen ingeplant, die van belang zijn voor bestuivers, de vogels en kleine zoogdieren. De beplanting is zo ontworpen dat gedurende het hele jaar voedsel aanwezig is voor de bestuivers.

Jan Westerhof geeft voorlichting in de feesttent

Toren met burcht

Jan Westerhof en Jos Valentin hebben de tekeningen gemaakt voor een bijenburcht van leem, zoet zand en boomstobben zodat er nestgelegenheden zijn voor wilde bijen en wespen. Ook komen voor er deze insecten kale zanderige plekken op het terrein, geschikt voor hun ondergrondse nesten. In het voorjaar plaatsen we er nog twee bijenhôtels op het terrein bij.

En komend voorjaar verhuist de BeePass demonstratiekast van ons terrein naar het 'eiland' inclusief informatiepanelen en naambordjes bij planten, struiken en bomen.

Tijdens de feestelijke opening stond onze vereniging met een informatiekraam. We lieten daar posters zien van wilde bijen en lieten met het demo-insectenhôtel en met resten van ondergrondse nesten van de Sachembij zien hoe deze solitaire bijen hun nesten maken.

We konden verwijzen naar de bijenburcht buiten en kondigden de komst (voorjaar 2025) van de BEE-PASS aan. Ook lokten we met een honingproeverij veel belangstellenden naar onze kraam.

Het is een aanrader om de bijenburcht te bekijken en na de beklimming van Het Poldernest te genieten van het spectaculaire uitzicht over de polder met zijn karakteristieke structuur van het eeuwenoude open polderland van de Ronde Hoep ●

Een verschillend gekleurde wereld

In nr 163 van Bijpraten verzorgde ik een laatste bijdrage gebaseerd op het boek van 'Schotman/Wedmore' uit de jaren '40 van de vorige eeuw. Ook vanuit het oogpunt van een beginnende imker.

Inmiddels ben ik iets minder een "beginnende imker" maar realiseer mij steeds meer dat ik maar weinig weet en verdiep ik mij dan ook in de wetenschappelijke aspecten van de imkerij en de honingbij. Daarbij kwam ik een mooi boek tegen; *Het bewustzijn van de bij* wat als ondertitel heeft: *verrassend onderzoek naar de intelligentie van bijen*. Geschreven door Lars Chittka, een internationaal bekende bijen onderzoeker.

Nu zijn bewustzijn en intelligentie best wel complexe begrippen en ik ben er op dit moment nog niet helemaal uit hoe ver ze gaan bij de honingbij maar het begint natuurlijk bij zintui-

gelijke waarneming. Die blijkt bij bijen fors anders als bij de mens en dat kan directe gevolgen hebben voor de imkerij.

Alle reden om relevante stukken te delen. Dit keer over het kleurenzien van de bij. Voor mij heeft het volgende stuk geleid tot het voornemen om de vliegplanken van onze kasten (die met meer dan drie kasten op een stand staan) en die van de kastjes voor koninginnenteelt voor het volgende seizoen van de primaire kleuren groen en blauw en de samengestelde kleur wit te voorzien. Paars is nog een overweging, lees het volgende stuk maar.

De tekst is, in tegenstelling tot 'Schotman/Wedmore' wel bewerkt om de leesbaarheid voor een algemeen publiek te vergroten en contextuele passages met betrekking tot het boek zijn verwijderd. Verder heb ik een paar korte toelichtingen toegevoegd.

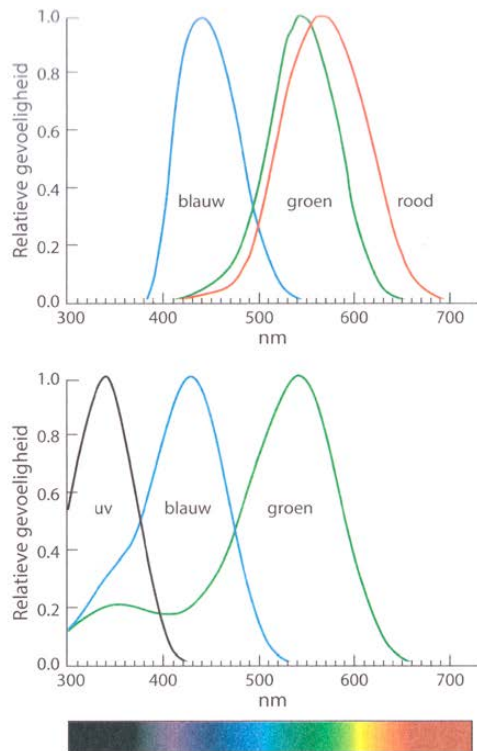
Karl Daumer (een vroege bijen wetenschapper-FW) ontdekte zowel overeenkomsten als verschillen tussen de kleurenvisie bij mensen en bijen. Zijn dissertatie (publicatie t.b.v. wetenschappelijke promotie-FW) maakte de bij, naast de mens, vanwege diens kleurenvisie tot de best onderzochte diersoort ooit. Dankzij het werk van generaties wetenschappers die in Daumers voetsporen traden heeft de bij deze vooraanstaande positie weten te behouden. Voordat we onderzoeken hoe bijen kleuren zien, eerst nog een paar woorden over onze kleurenwaarneming.

Ook bij mensen is het zien van kleur enigszins eigenaardig, in die zin dat het waarnemen van een kleur het voor ons niet makkelijker maakt om de fysieke spectrale eigenschappen van een object te reconstrueren. Als we wit licht met rood licht mengen, zien we oranje – en niet alleen zullen we dan niet in staat zijn om te zien dat de kleur ontstaan is uit een mengsel van twee kleuren licht, maar we zijn ook niet in staat om het mengsel te onderscheiden van monochromatisch oranje licht. Het waarnemen van wit licht kan gegenereerd worden door twee complementaire kleuren te mengen - blauw en geel, rood en cyaan, groen en magenta - of door het mengen van de drie 'primaire' kleuren van ons visuele systeem: groen, rood en blauw.

Door de uiteinden te nemen van de korte- en lange golflengten in het spectrum (violet en rood), kan een waarnemingskwaliteit voortgebracht worden die helemaal niet in het spectrum voor-

FRANK WILLE

Figuur 2.3 De kleur-receptoren van bijen vergeleken met mensen. De spectrale gevoeligheden van de kleur-receptoren van de mens (*boven*) en bijenkleur-receptoren (*onder*) op de golflengteschaal van 300 nm tot 700 nm (ultraviolet tot rood). Beide soorten hebben drie kleur-receptoren, elk met een piekgevoeligheid bij een bepaalde golflengte, waarna de gevoeligheid naar beide zijden van deze piek daalt. Terwijl de mens totaal ongevoelig is voor ultraviolet, hebben bijen een gespecialiseerde receptor in dit deel van het spectrum. Aan de andere kant reikt de gevoeligheid van de lange golflengtereceptor van de bijen niet zo ver in het rood als die van mensen.

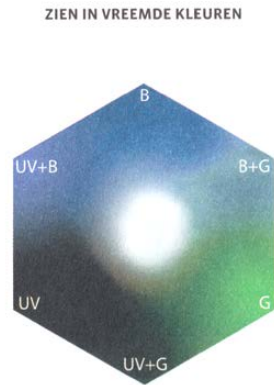
komt: paars. We zijn zo gewend geraakt aan deze gemengde verschijnselen dat de meesten onder ons zich er niet bewust van zijn hoe slecht ze overeenkomen met de fysische wereld: de fysische stimulus (of stimuli) kan (kunnen) uit geen enkele kleur die we kunnen zien afgeleid worden. Als je iets hoort daarentegen kun je met gemak twee tonen van elkaar onderscheiden of een akkoord van drie tonen. We zullen een mengsel van 400 hertz en 800 hertz nooit waarnemen als een tussenliggende frequentie (zeg, 600 hertz), maar dat is precies wat er wel gebeurt bij het zien.

Het verschil ontstaat door de wijze waarop de receptoren (waarnemingscellen-FW) georganiseerd zijn. Wij beschikken over slechts drie soorten kleurenreceptoren (voor blauw, groen en rood licht) en iedere kleur die wij zien van de ongeveer miljoen kleuren wordt gegenereerd uit de relatieve prikkeling van die drie receptorsoorten. In ons binnenoor daarentegen bevinden zich duizenden geluidsreceptorencellen die reageren op verschillende frequenties, en die reacties worden parallel verwerkt, in plaats van met elkaar te concurreren, zoals bij het zien van kleuren.

Het visuele spectrum van de bij verschuift in zijn geheel naar een bereik van kortere golflengten dan bij mensen, van ongeveer 300 nanometer (ultraviolet) naar 650 nanometer (geel - oranje; zie figuur 2.3). Bijen zijn gevoeliger voor ultraviolet licht dan voor enige andere kleur, maar dat de regels voor het mengen van lichtfrequenties voor bijen en mensen hetzelfde zijn (zie figuur 2.4). Je kunt twee monochromatische lichtbun-

dels (zeg, blauw en groen) mengen, zodanig dat het niet te onderscheiden is van een enkele golflengte in het middenbereik (turquoise). Net zoals dat bij mensen het geval is kunnen de korte- en lange golflengten op de uiteinden van het visuele spectrum van de bij gemengd worden tot een unieke waarneming, die niet tot stand komt door een aparte golflengte. (Daumer noemde dat het 'bijen paars').

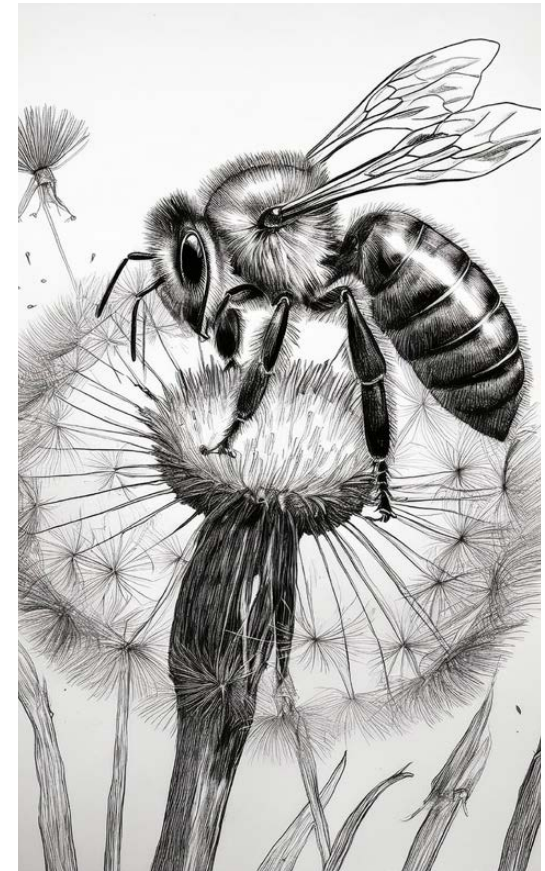
Zich uitsluitend baserend op psychofysische experimenten en zonder enige directe toegang tot de hersenen van een bij, concludeerde Daumer dat het zicht van bijen, net als dat van mensen, trichromatisch moet zijn - dat wil zeggen, dat het drie hoofdvariabelen moet hebben, in het geval van de bij op basis van uv-, blauwe en groene receptorsignalen. Tot die tijd was deze trichromatheorie echter precies dat - een theorie - zowel voor mensen als voor bijen. In 1962 slaagden de Duitse fysioloog Hansjochem Autrum (1907-2003), er voor het eerst in om micro-elektroden in de kleine, afzonderlijke fotoreceptorcellen van in ogen van bijen in te brengen en hun elektrische signalen te registreren terwijl ze licht van verschillende golflengten op de hoofden van de bijen richtten. Ze bevestigden dat honingbijenogen drie soorten receptorcellen bevatten, één met maximale gevoeligheid in het groen, een in het blauw en een andere in het ultraviolet. Elk van de receptoren was gevoelig voor een vrij breed scala aan golflengten rond hun piekgevoeligheidscurven, die ruwweg klokvormig zijn (figuur 2.3).

Figuur 2.4 Het kleurbereik van bijen illustreert de principes van kleurmen-
ging. De hoekrichting (gemeten vanuit het midden) geeft informatie over
de kleur zoals die door de bij wordt gezien. Objecten waarvan de reflectie
voornamelijk één fotoreceptor stimuleert (uv, blauw en groen) bevinden zich
respectievelijk in de linkerbenedenhoek, de top of de rechterbenedenhoek.
Mengsels (zoals tussen groen en blauw, in het gebied rechtsboven) kunnen
zich overal tussenin bevinden. Het kleurbereik van de bij bevat ook een ge-
bied dat (net als het paars van de mens) niet aanwezig is in het spectrum – na-
melijk een mengsel tussen de lange golf (groen) en de korte golf (ultraviolet)
uiteinden van het spectrum – in het onderste gebied van het kleurbereik (in
sommige artikelen wordt dit 'bijenpaars' genoemd).

Randolf Menzel (geb.1940), een Duitse neurowetenschapper, mat hoe snel honingbijen konden leren om verschillende kleuren te associëren met suikerbeloningen. Het bleek dat ze uitzonderlijk snel waren. John Lubbock (een andere bijen wetenschapper-FW) had al gesuggereerd dat blauw de favoriete kleur van een honingbij was, en inderdaad, Menzel ontdekte in zijn promotie-onderzoek dat slechts één beloning op een blauw-violette kleur voldoende was voor een zeer nauwkeurige herinnering. Bijen verkozen daarna zulke kleuren met grote nauwkeurigheid boven alle andere die werden gepresenteerd. De meeste andere kleuren vereisten nog een paar extra suikerbeloningen voor de bijen om duurzame herinneringen te vormen, maar zelfs impopulaire kleuren, zoals turkoois, konden worden geleerd na een tiental zoete beloningen.

Geen enkel ander dier leert kleuren zo snel. In de decennia na deze baanbrekende studies is het leren van kleuren bij veel meer dieren getest. In een vergelijkende analyse van de kleurleersnelheid bij elf diersoorten waren honingbijen het snelst, gevolgd door vissen, daarna vogels... en de langzaamste waren menselijke baby's. Vreemd genoeg werd dit resultaat, dat indruist tegen de verwachting dat mensen 'de slimsten' zijn, vervolgens gebruikt in een studieboek over het leren van dieren om te betogen dat leersnelheid geen bruikbare maatstaf voor intelligentie is. Er kunnen inderdaad goede redenen zijn om leersnelheid niet gelijk te stellen aan intelligentie, maar het feit dat mensen niet bovenaan de lijst staan, zou daar niet één van moeten zijn. De reden dat

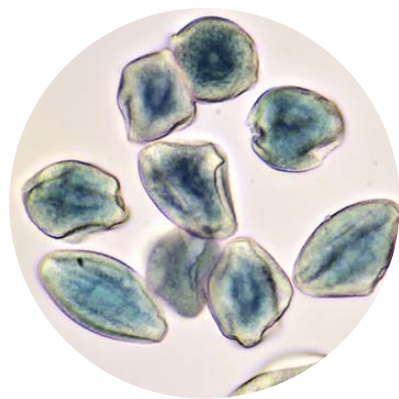

bijen goed presteren bij kleurleertaken is dat de evolutie hen heeft voorbereid op het onthouden van bloemsignalen: werksters zijn natuurlijk geboren kleurkiezers die voortdurend het bloemenaanbod in hun vluchtbereik evalueren en snel moeten leren of een kleur niet langer lonend is en of dat een andere bloemenkleur rijker wordt aan nectar- of stuifmeelaanbiedingen ●

In deze editie van Bijpraten willen we jullie informeren over de pollenwerkgroep. De leden van deze werkgroep die via whatsapp onder de naam 'pollenclub Noord-Holland' elkaar informeert en afspraken maakt is een fusie tussen de werkgroep die op Amstelland bezig was en de groep imkerinnen actief op Amstelglorie.

De Pollenclub van Amstelland

ANNEMIEKE TIMMERMAN,
MET DANK AAN HENK HAKVOORT
VOOR ZIJN INBRENG

Pollen van Klapproos

Hoe het begon

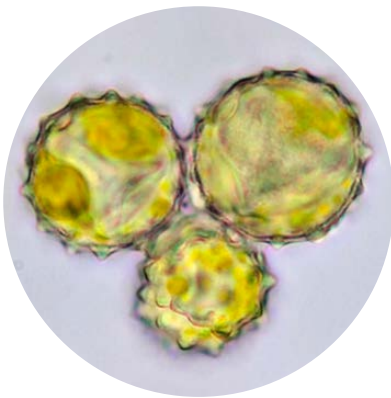
In verenigingsverband komen we vanaf 14 oktober 2023 bij elkaar, nu zo'n 5 keer. "De imkerinnen" zijn vijf vrouwelijke imkers die hun bijenvakken-nis willen vergroten en praktijkvaardigheden verbeteren. De imkerinnen werkten vanaf 2014 regelmatig samen in Den Helder, bijvoorbeeld aan wasbewerking.

Een eerste pollenbijeenkomst van 'pollenclub Noord-Holland' vond dus vierde kwartaal vorig jaar plaats op Tuinpark Amstelglorie in Amsterdam, waar Katja van den Berg de imkerscepter zwaait.

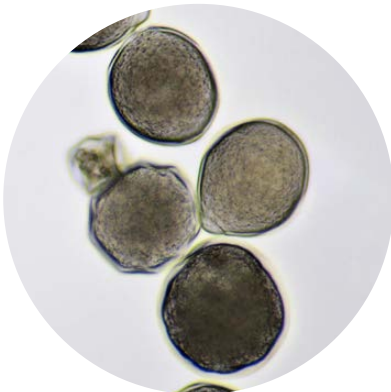
Versterkt met nieuwe deelnemers en met andere inzichten konden we voorzichtig kennis

maken en kennis, technieken, gereedschap en materiaal uitwisselen. We gebruiken microscopen, een centrifuge en diverse laboratorium hulpmiddelen. Met elkaar analyseren we honing en determineren we stuifmeel. We werkten tot nu toe in het clubhuis op Amstelglorie, op Amstelland of in het veld. Daarbij maken we dankbaar gebruik van het boek Pollenanalyse, een doorzoekbaar exemplaar is integraal te downloaden via: https://www.wur.nl/upload_mm/5/1/1/298eficabase-43f5-9232-1076742109db_PollenanalyseCompleet%2Bdoorzoekbaar.pdf

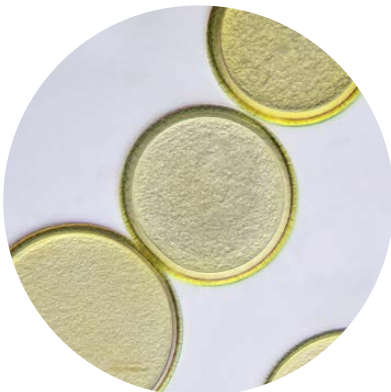
Ook maken we gebruik van een determinatietool, van dezelfde auteur, dat ons helpt het stuifmeel toe te wijzen aan de juiste bloem. Door een

Pollen van Zonnehoed

Pollen van Maagdenpalm

Pollen van Krokus

centrale microscoop opstelling te koppelen aan een beamer kunnen we met z'n allen met behulp van deze tabel een poging doen om het stuifmeel op naam te brengen. Eerder hebben we door onze microscopen te voorzien van meetglasjes in het oculair, de grootte van de stuifmeelkorrel dan al kunnen bepalen. Omdat Jos de determinatietabel in Excel beschikbaar heeft gemaakt is de inhoud nu ook op grootte te sorteren en vallen een hoop kandidaat stuifmeelkorrels al af.

In winter 2023-2024 hebben we onder meer preparaten gemaakt

Voor het maken van een preparaat isoleer je stuifmeel uit honing, door de honing in gedestilleerd water op te lossen om de suiker te verdunnen en te kunnen wegwassen. Dit gebeurt door de oplossing erna te centrifugeren. De zware deeltjes stuifmeel komen onderin het reageerbuisje, na afgieten en eventueel een tweede keer wassen kun je de geconcentreerde gewassen stuifmeelkorrels op een objectglasje leggen. Dit preparaat kan na drogen worden voorzien van een conserveervloeistof, al dan niet rood aangekleurd voor beter contrast, en worden afgesloten met een dekglasje. Het dekglasje wordt rondom verzegeld met nagellak en is na drogen klaar om onder de microscoop bekeken te worden. Vervolgens probeer je de verschillende korrels die je ziet op naam te brengen en zo te bepalen op welke bloemen de bijen hebben gevlogen en of de honing een soortnaam mag dragen. Deze soortnaam is afhankelijk van het percentage stuifmeelkorrels van één soort.

Afgelopen zomer hebben we het stuifmeel direct van op naam gebrachte bloemen afgenomen, zowel op Amstelglorie als in de bloementuin van Amstelland. Met hiervan gemaakte preparaten willen we een referentiecollectie voor onze regio aanleggen, die we willen uitbreiden naar alle mogelijke bloemen waar de bijen op vliegen. Deze referentie collectie dient ook als hulpmiddel om stuifmeel in honing te herkennen en op die manier de soort honing te bepalen.

Dit veldwerk was, net als het binnenwerk, een gezellig en toch leerzaam gebeuren. Het ligt in de bedoeling in voorjaar 2025 van de verzamelde monsters preparaten te maken, wat honing samples te onderzoeken en ons verder te bekwamen in het determineren. Tevens loopt er een poging tot automatische herkenning van stuifmeel door met behulp van machine learning technieken een computeralgoritme te trainen in het herkennen van onbekend stuifmeel. De eerste stappen hiertoe zijn gezet maar er moeten er nog een substantieel aantal volgen. Onder meer is daarvoor een veel grotere referentiecollectie met meerdere stuifmeelsamples van dezelfde bloem nodig.

Zin om eens een sessie bij te wonen, laat het Jos Valentin weten dan houden we je op de hoogte. Wordt vervolgd.

Voor wie nog wat meer over foerageren van honingbijen wil lezen kan kijken op de volgende link: https://www.wur.nl/upload_mm/7/c/b/3e1437c8-2d48-4a26-ba0f-c85983604ce3_Rapport%20606%20mei%202015.pdf ●

Imkeren en biodiversiteit bij Seniorenplatform Nieuwveen/Zevenhoven

Op 4 september gaven we een presentatie over imkeren en biodiversiteit voor het Seniorenplatform in Nieuwveen/Zevenhoven. Er waren 24 belangstellenden. Er werden veel vragen gesteld over het imkeren en de honingbij.

Rattenstaartlarve van de Blinde bij

JOS EN COCKY VALENTIN

Delen van de informatie hebben we in korte video filmpjes laten zien en dat werkte heel goed.

Bij het deel over de wilde bij en andere bestuivers in de polders rond Nieuwveen en Zevenhoven waren de aanwezigen verbaasd dat er zoveel variëteit is onder bestuivers. Elk met hun eigen leefwijze en eisen aan de omgeving.

Bij de oproep om mee te helpen om meer Bed & Breakfast (nestgelegenheid en voedsel) capaciteit voor de bestuivers te maken, was er veel belangstelling voor de insectenhôtels en voor de flyer over het zelf maken van een insectenhotel, die we hadden meegenomen. In deze agrarische omgeving was de bewustwording van het belang voor meer biodiversiteit ook sterker aan het worden. Het toepassen van bloemrijke akkerranden werd als een positieve ontwikkeling gezien. Doordat de actieradius bij wilde bijen zo klein is, luistert de aanwezigheid van het juiste voedsel en nestgelegenheid erg nauw. Zeker om-

dat het ook nog eens moet passen bij de levenscyclus van die wilde bij.

Een oudere boerin vertelde ons dat er in hun gierkelder altijd in de zomer rattenstaartlarven van de Blinde bij aanwezig waren.

Ter afsluiting deden we een honingproeverij. De aanwezigen waren verrast dat er zoveel verschil tussen de soorten honing kon zijn. Meegebrachte potjes honing vonden gretig aftrek. Wel een leerpuntje voor ons: niemand kon betalen met een telefoon en aan wisselgeld hadden we niet gedacht. Met wat improvisatie lukte alles gelukkig toch.

We kregen achteraf te horen dat ze blij waren met onze informatie en er veel van hadden opgestoken ●

A photograph showing a person in a white lift basket reaching for a large, round, brown mud nest of an Asian hornet in a tree. The nest is attached to a branch and has a textured, layered appearance. The person is wearing a blue shirt and is positioned on the left side of the frame. The tree has green leaves, and the background is a clear sky.

De Aziatische hoornaar op tour in Noord-Holland

Het nest van Aziatisch hoornaar hoog in een lindeboom aan de Hugo de Vrieslaan in Amsterdam, 19 september 2024

Nu de loofbomen hun blad verloren hebben, het kwik steeds verder daalt en onze bijen knus op de tros zitten is ook het Aziatische hoornaarseizoen toch echt aan zijn eind gekomen. In dit artikel blikken we terug op de ervaringen met de Aziatische hoornaar in Noord-Holland dit jaar, de verwachtingen voor volgend jaar en wat je het beste kan doen om je bijenvolken adequaat te beschermen op korte en langere termijn.

SEBASTIAAN CLAUS

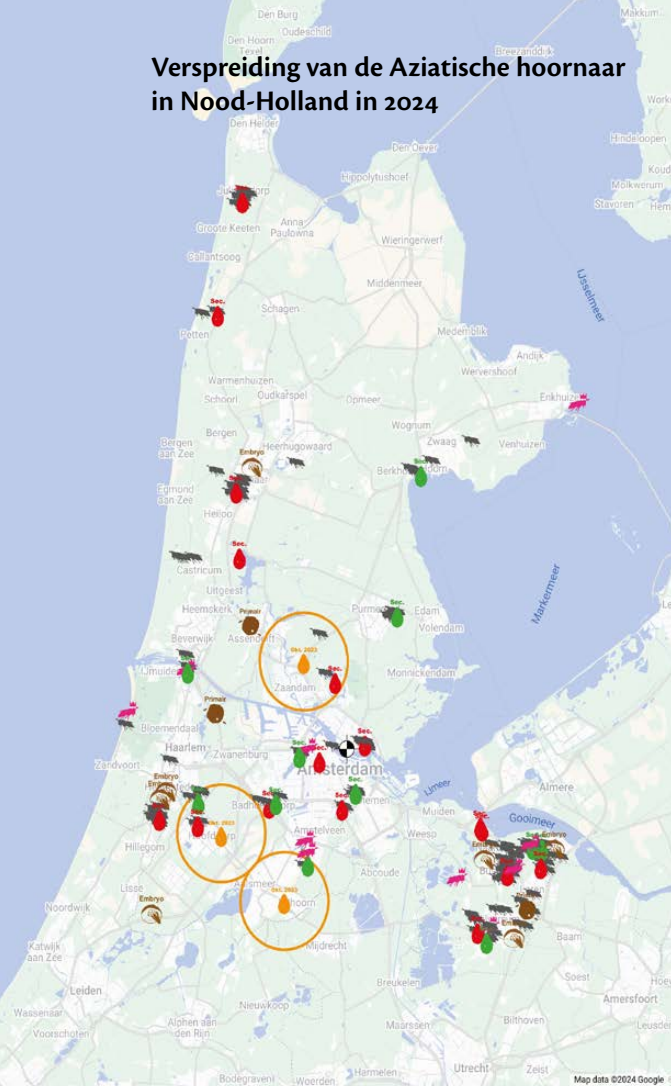
Coördinator Aziatische hoornaar, NBV Amstelland - ah.nbv.amstelland@gmail.com

Een stukje boekhouding

Tot nu toe zijn er in Noord-Holland dit jaar zeker 38 nesten gevonden. Hiervan waren zeven embryonaal, vier primair en 27 secundair. Zestien van deze secundaire nesten werden na eerste week van oktober gevonden en hebben dus een zekere hoeveelheid nageslacht voortgebracht. Zoals verwacht lag dit jaar het zwaartepunt van de verspreiding van de Aziatische hoornaarnesten in het zuiden van Noord-Holland – in Amsterdam-Noord om precies te zijn. Wel vielen er een aantal bijzonderheden op, om te beginnen bij het Gooi waar tot nu toe ongeveer de helft van de nesten in Noord-Holland gevonden is. Bijzonder omdat hier in 2023 geen nesten werden gemeld en

Verspreiding van de Aziatische hoornaar in Noord-Holland in 2024

Gegevensbron: Waarneming.nl. Kaart en opmaak: S. Claus.

Legenda

	Koningin (voorjaar)		Sec. Secunair nest vóór 9 okt. '24		Zwaartepunt nesten 2024
	Embryonnest		Sec. Secunair nest vanaf 9 okt. '24		Imago
	Primair nest		Ok. 2023 Secunair nest okt. 2023		Mannetje

evenmin in de grensregio met Utrecht. Rond Zuid-Hilversum, Huizen en Naarden zaten dit jaar drie duidelijke clusters van nesten en andere waarnemingen. Dit samen met het onverwacht grote aantal nesten in deze regio wekt het vermoeden dat er rond deze drie plaatsen in 2023 onopgemerkte nesten hebben gegeten óf dat er een groeps migratie van koninginnen naar deze regio's heeft plaatsgevonden.

Het is zonder DNA-onderzoek lastig te zeggen hoeveel nakomelingen de drie bekende nesten uit 2023 hebben voortgebracht. We kunnen wel een voorlopige schatting maken op basis van het volgende gegeven: In Noord-Italië stelde onderzoekers vast dat 95% van de nieuwe nesten daar zich binnen 1,4 - 6,2 km van het moedernest bevond (Lioy et al., 2019). Met deze 95%-grens van 6,2 km zouden de nesten in Hoofddorp, Uithoorn en Zaandam respectievelijk drie, één en één nesten hebben voortgebracht. Met een grens van 8 km krijgen we respectievelijk zeven, één en twee nesten. Voor Uithoorn en Hoofddorp zijn deze gegevens logisch omdat deze in oktober werden verwijderd. Het aantal nakomelingen van Zaandam lijkt daarentegen onverwacht laag, wat doet vermoeden dat er toch nog een aantal nesten in de omgeving moet hangen.

Zoekt en gij zult vinden

Dit jaar zijn er vanuit veel imkerverenigingen in Noord-Holland zoekgroepjes op de been gebracht om secundaire nesten in de omgeving op te sporen met behulp van wiekpottenmethode. Dit verliep niet altijd even gemakkelijk en meer-

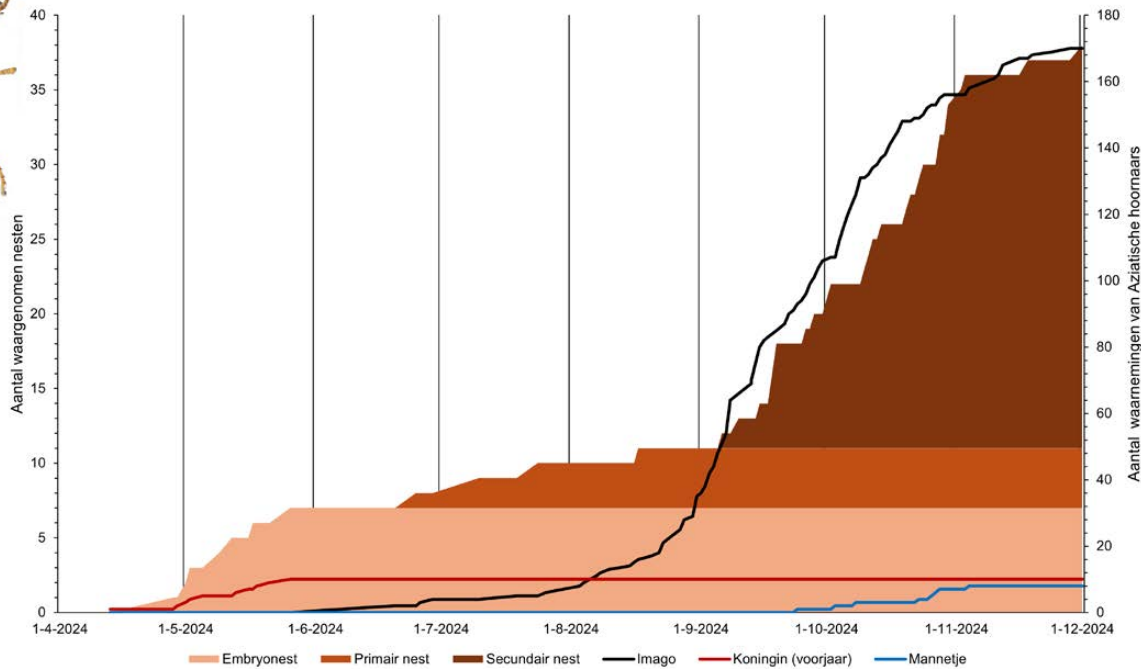
Er wordt geprobeerd om de gezenderde hoornaar op te sporen zodat de zender opnieuw gebruikt kan worden.

dere zoekacties duurden daarom ook eerder weken dan dagen. Een combinatie van weersomstandigheden, ongelukkig toeval en de toch vaak als steil ervaren leercurve moeten hier ongetwijfeld aan hebben bijgedragen. Sommige groepjes leken daarentegen meer geluk te hebben en enkele zoekers bleken echte natuurtalenten te zijn. Een voorbeeld hiervan is Ferry Koomen van NBV West-Friesland die in totaal vier nesten wist te spotten in Noord-Holland.

Koolmezen en het einde

Vanaf begin oktober beginnen in ons land de eerste jonge koninginnen uit te vliegen, dit aantal bereikt naar schatting rond eind oktober - begin november zijn hoogtepunt en neemt daarna gestaag af. De jonge koninginnen paren hierna met enkele mannetjes en zoeken een knus plekje voor de winter in rottend hout, bladeren of de bodem. Ze zullen nooit meer terug-

De Aziatische hoornaar in Noord-Holland 2024 (gegevensbron: Waarneming.nl)

keren naar het moedernest. De leggende koningin in het nest sterft ergens in de maand oktober van ouderdom. Naarmate de herfst vordert begint het nest steeds verder in verval te raken: het aantal werksters neemt af, de mantel begint af te brokkelen, het wordt lastiger het nest vanbinnen warm te houden en er is minder voedsel te vinden om de larven mee te voeden. Het nest raakt zelfs zo verzwakt dat koolmezen, eksters en andere vogels vaak gaten in de mantel maken en de resterende hoornaars, larven en broed beginnen te plunderen.

Voor Aziatische hoornaarbestrijder Rob Voesten is dit een bekend fenomeen laat in het seizoen;

‘de mezen zijn me die laatste weken soms net te snel af’, vertelt hij mij. Met de laatste weken van november valt dan ook het doek voor de nestzoekers en bestrijders; alle bevruchte koninginnen zijn naar bed voor de winter en de achterblijvers bijten in het stof.

Vallende nesten

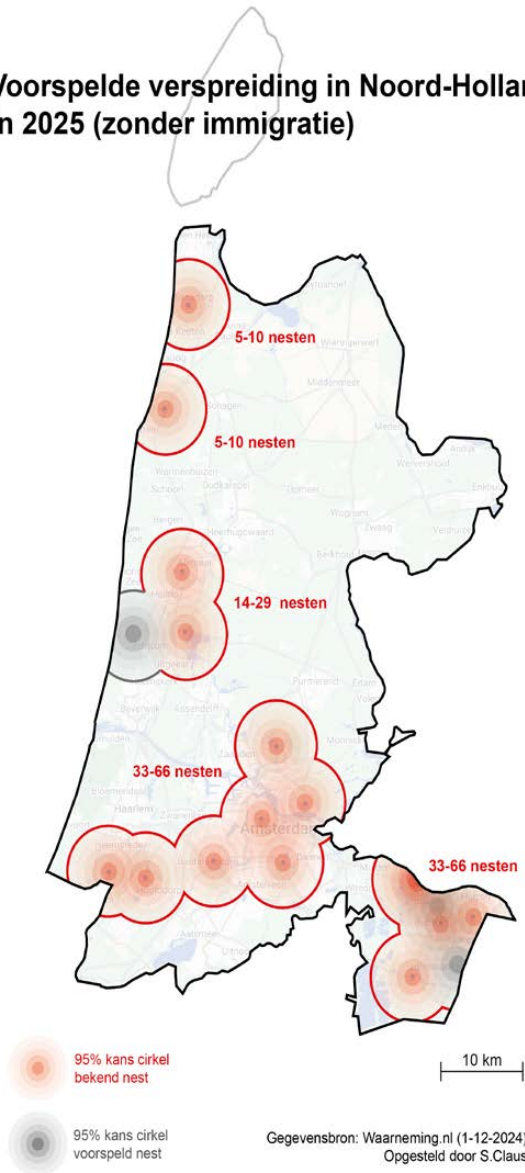
Op meerdere plekken in Noord-Holland zijn dit jaar nesten geheel (Amsterdam en Amstelveen) of gedeeltelijk uit de boom gevallen. Dit is geen wijdverspreid fenomeen maar kan in bijzondere gevallen optreden door harde wind en regenval, vooral als het nest begint te vervallen aan het

einde van het seizoen. Een mogelijke indirecte oorzaak voor het vallen van nesten zou te maken kunnen hebben met de gevolgen van inteelt. Dit kan leiden tot een kleinere en zwakkere werkmacht en daarmee ook tot een verzwakt nest. In gebieden waar de dichtheid van hoornaarnesten zeer laag is, is de kans op inteelt groter en met deze reden vind men aan de randen van het verspreidingsgebied vaker kleinere ‘diploïde nesten’. Het nest in Amstelveen is vanwege zijn bijzonder kleine omvang naar alle waarschijnlijkheid een voorbeeld hiervan. Deze potentiële oorzaak zal in de loop der tijd met het groeiende aantal nesten vanzelf verdwijnen. Of hiermee het fenomeen van vallende nesten ook afneemt is iets wat wij goed in de gaten moeten houden. Opvallend bij de gevallen nesten is dat er bij enkele woningen in de omgeving een stuk of tien hoornaars naar binnen was gevlogen, waarschijnlijk aangetrokken door warmte of licht. Gelukkig waren deze in beide gevallen niet agressief, maar wel hinderlijk. De plotselinge verschijning van meerdere hoornaars in een woning kan dus mogelijk een goede indicatie zijn voor een gevallen nest in de nabijge omgeving.

Verwachting voor 2025

Zoals ik aan het begin van dit artikel vertelde zijn er minstens zestien secundaire nesten na de eerste week van oktober gevonden en pas later, in de meeste maar niet alle gevallen, verwijderd. Volgens de huidige wetenschappelijke kennis ligt de groeifactor per nest in onze regio ergens rond de zeven, maar waarschijnlijk is het werkelijke getal groter. De winst die we met de verwijdering

Voorspelde verspreiding in Noord-Holland in 2025 (zonder immigratie)

De hoogwerker met bak waar het nest van de Aziatische hoornaars in zit. Het rode apparaat is een stofzuiger waarmee hoornaars werden opgezogen die het nest verdedigden.

van deze late nesten behaald hebben zal ongetwijfeld naar beneden worden bijgesteld door de netto immigratie van koninginnen uit de zuidelijke provincies. Hierdoor is een schatting van rond de 112 nieuwe nesten in 2025 zeker niet onrealistisch en waarschijnlijk zelfs aan de lage kant. Alhoewel dit aantal groot lijkt, is de lokale nestdichtheid in Noord-Holland volgend jaar hiermee nog relatief laag. De kans dat je Aziatische hoornaar voor jouw bijenvolken aantreft is dus zeker aanwezig, daarentegen zullen zij hierdoor waarschijnlijk nog geen verhoogd risico op wintersterfte lopen als ze voor de rest gezond zijn. Het advies van het Franse expertisecentrum PatriNat is om bijenvolken extra wintervoer te geven en kleine volkjes te verenigen voor de winter wanneer er vier of minder hoornaars per bijenkast jagen. Bij meer dan vier hoornaars per

bijenkast heeft het zin om een beschermkooi voor iedere bijenkast te plaatsen, eventueel één elektrische harp per vijf bijenkasten en mogelijk ook een kwalitatieve selectieve val voor werksters zoals de Velutina Trap van BeeVital of een Aziatische-type val. ●

OPROEP!

Koninginnenteelt

De koningin in een bijenvolk is belangrijk voor de kwaliteiten van het volk zoals zachtmoedigheid, sterkte, varroa resistentie en andere eigenschappen. Gerichte selectie leidt tot betere volken. Dat is het doel van koninginnenteelt.

HANS LUSSING
CURSUS COÖRDINATOR

In 2024 heb ik meegedaan aan de cursus koninginnenteelt. Daar heb ik veel geleerd. Het enthousiasme van alle deelnemers was groot, helaas waren de resultaten een stuk minder. Dat lag aan onervarenheid, het weer en vast nog wel wat andere oorzaken.

Wat gebleven is is het enthousiasme en het plezier in deze interessante specialiteit van het bijen houden.

In 2025 wordt geen cursus koninginnenteelt georganiseerd, maar ik wil wel weer aan de teelt gaan doen. Het lijkt mij leuk en leerzaam om dat

met meerdere leden van de vereniging samen te doen. Dan kunnen wij elkaar helpen en kennis uitwisselen. Gezamenlijk opstellen van een plan, met verschillende opties, is het startpunt.

Mijn vraag is dan ook of er leden zijn die met mij in 2025 samen koninginnen willen telen. Dan organiseer ik in februari een bijeenkomst om vast te stellen wat de deelnemers willen en wat daarvoor nodig is.

Heb je hiervoor belangstelling, stuur een mail naar nbvamstelland.educatie@gmail.com, dan nodig ik je uit voor de bijeenkomst. ●

NBV

NEDERLANDSE
BIJENHOUDERSVERENIGING

AMSTELLAND

Imkervereniging Amstelland

Bezoekadres:

Langs de Akker 1
1186 DA Amstelveen

nbv.amstelland@gmail.com
www.nbvamstelland.nl

BANKNUMMER VERENIGING

IBAN NL38INGB 0002147110
t.n.v. Imkervereniging Amstelland

BESTUUR

Voorzitter

Harmke van de Fliert
06 209 83 641

Secretaris

Dineke Hoekstra
06 551 88 566
nbv.amstelland@gmail.com

Penningmeester

Lea Smedes
penningmeesteramstelland@gmail.com

Frank Wille
06 100 75 250

Jan-Joseph Krimpenfort
06 226 92 608
K.F@inter.nl.net

WEBSITE BEHEER

Sharon Sutherland Stevens
06 502 46 092
sharon@conceptdesign.nl

DEPOT-COMMISSIE

Wouter van der Heijde

DEPOT mailadres:
imkerwinkelamstelland@gmail.com

Depot medewerkers

Hetty Arendse
Damir Dodic
Eddie Heijblom
Hepke Grupstra
Wouter van der Heijde

PR & EVENEMENTEN COMM.

open **vacature**
pr_evenementen@yahoo.com

REDACTIE-COMMISSIE

Jos Valentin
06 427 16 702
fam@valentin-vanderdrift.nl

Erik van Rosmalen
06 573 23 750
erik@rosmalen-schenk.nl

GEBOUWEN-COMMISSIE

Henk Kooij
020-645 22 85
hskooij@hetnet.nl

TUIN-COMMISSIE

Erik van Rosmalen
06 573 23 750
erik@rosmalen-schenk.nl

Roy Bielert
020 6450756
Roy.bielert@casema.nl

Peter Lobbezoo
pllobbezoo@gmail.com

Rudolf van Slageren

EDUCATIE-COMMISSIE

Cursuscoördinator, -begeleider
Hans Lussing

Cursusbegeleiders
Henk Hakvoort
Roy Bielert

nbv.amstelland.educatie@gmail.com

VSH-WERKGROEP

Gerbert Kos
06 270 273 05
gerbertkos@hotmail.com

Jan Westerhof
0297 340 635
jan@westerhof50.nl

Erik van Rosmalen
06 573 23 750
erik@rosmalen-schenk.nl

Roy Bielert
020 645 07 56
Roy.bielert@casema.nl

Rink Alberda
06 263 849 97

René Hansen
06 102 809 87